

INSPIRATIONSMATERIAL

/ **INSPIRATIONSMATERIAL** *!*

Det här är ett inspirationsmaterial som du kan använda i undervisningen inför eller efter teaterbesöket.

Det innehåller allt från artikel- och litteraturtips till diskussionsfrågor. Vi hoppas att detta kan hjälpa dig i arbetet med att hitta olika öppningar till samtal om föreställningen.

/ **INNEHÅLL** *!*

1. Handling
2. Tirso de Molina
3. Kön
4. Klass
5. Ålder
6. Lästips

1. HANDLING

Don Juan är känd som den evige förföraren och myten om honom fortsätter att fascinera och förskräcka. Han är en rik, charmerande och attraktiv skitstövel som utan någon som helst hänsyn eller moral lurar allt och alla. En jägare som varje gång han möter en kvinna måste nedlägga henne som sitt byte. Han är både förförare, bedragare och manipulerande psykopat. Allt han utför är för sin egen lust och tillfredsställelss skull, för känslan av makt och överlägsenhet. Uppvuxen i den spanska adeln och son till kungens närmsta rådgivare har Don Juan statsmakten på sin sida.

På flykt från erotiska eskapader i Neapel får Don Juan en följeslagare i kokerskan Catalina, gammal nog att vara hans mor. Hon har inget annat val än att följa honom tillbaka till hemstaden Sevilla – en värld där männens inflytande, kändis-
skap och rikedom styr allt. Både män och kvinnor charmeras, duperas och förälskar sig i Don Juan. Isabella, Tisbea, Anna och Aminta är några av de kvinnor som på olika sätt överrumplas och erövrar. Men tids nog får Don Juan känna konsekvenserna av sin livsföring.

Denna mustiga spanska skröna berättas med musik och dans inspirerad av allt från flamenco till svenska schlagers.

"Förförelse är min specialitet. Jag kan inte bryta den vanan."

Don Juan ur Don Juans sista dagar

"Han är en opportunist som njuter av att bedra sina medmänniskor i svindlande affärer. Några skuld känslor drabbar honom inte; fullständigt likgiltig för vad andra tycker och tänker känner han bara förakt för sina offer som var så lättlurade. Han drar fördel av de svaga och sårbara och skrattar sedan åt deras förtvivlan."

Ur *Lär känna psykopaten* av Görel Kristina Näslund

2. TIRSO DE MOLINA

Många pjäser, dikter och operor har skrivits om legenden Don Juan, men den spanske munken **Tirso de Molinas** (1580–1648) *El burlador de Sevilla y convidado de piedra* var den första och skrevs ca år 1620. Tirso de Molina (pseudonym för Gabriel Téllez) kom från Madrid och blev novis i Barmhärtighetsorden i Guadalajara och senare munk. Under två år kring 1615 befann sig Tirso i Karibien för att undervisa i teologi. I klartext innebar det att han skulle tvinga på urbefolkningen den kristna läran.

Tirso de Molina

Parallellt med den andliga verksamheten skrev han dramatik. Han räknas, tillsammans med Lope de Vega och Pedro Calderón de la Barca, till den sk spanska guldåldern. Produktiviteten hos dessa dramatiker var enorm vilket bland annat berodde på att publiken hela tiden krävde nya pjäser. Tirso de Molina lär ha skrivit 300 pjäser.

Kring 1625 tog emellertid Tirsos författarskap slut. Den officiella förklaringen var att en munk inte borde skriva komedier och Tirso förbjöds att i fortsättningen skriva icke religiösa verk. Om hans samhällskritiska hållning samt Don Juan-pjäsen var bidragande orsaker är oklart, men det är inte omöjligt. Under resten av sitt liv ägnade han sig, parallellt med munklivet, åt att arkivera sina pjäser för eftervärlden.

Den engelske dramatikern **Nick Dear** bearbetade Tirso de Molinas *Don Juan* för Royal Shakespeare Company 1990. Han bytte kön på flera av karaktärerna, bl a på Don Juans tjänare som i Dears bearbetning blev en äldre kvinna vid namn Catalina.

Jan Nordqvists kostymskiss
för "Catalina" i Don Juans
sista dagar

Nu följer tre teman ur föreställningen: kön, klass och ålder. I varje tema ingår förslag på diskussionsfrågor.

3. KÖN

ur ordboken

Manlig – fullvuxen person av hankön i mots. till pojke resp. kvinna. Ofta med tonvikt på handlingskraft, hederskänsla etc., med anknytning till traditionella uppfattningar: *gråt inte -- uppför dig som en --!*; *under beredskapen mognade han till --*; *han tog nederlaget som en --*

Kvinnlig – **1** som är av eller har att göra med kvinnokön. **2** typisk för kvinnor enl. vissa (delvis föråldrade) ideal – *fåfånga*; ~ *fågring*; ~ *i formerna*; ~ *och mjuk*; ~ *intuition*

Don Juan är inte bara rik och mäktig. Han är dessutom man i ett samhälle där männen har den fullkomliga makten på alla fronter. Kvinnorna ska foga sig, vara vackra och viktigast av allt – dygdiga.

diskutera

Diskutera beskrivningarna av orden manlig och kvinnlig ovan.

Hur är det idag? Vad har ändrats? Har något ändrats?

Vad händer om man byter kön på huvudpersonen och kallar henne Donna Juanita?

Hade det över huvudtaget varit möjligt att sätta upp den pjäsen? Vad tycker ni?

<http://tinyurl.com/3lp84>

Så här gick det för Don Juans syster, i visan *Donna Juanita* ur Hasse Alfredson och Tage Danielssons lustspel *Spader Madam*.

”**Donna Juanita**” Text: Hasse Alfredson & Tage Danielsson

Donna Juanita, syster till don Juan
var en señorita, som var lika pilsk som han
Juan gick ut i världen till tusen äventyr
Hon blev kvar vid härden och vid hemmets små bestyr

Men en dag gick hon längre än hon hade lov
I en lummig park
såg hon hur en yngling låg och sov
naken, ung och stark

Hon lade sig hos honom, och hon kysste honom ömt
och gjorde allt det sköna verkligt, som den gossen hade drömt
Donna Juanita, syster till don Juan
blev slagen halvt ihjäl av sin far, och rymde och försvann
(...)

Donna Juanita, syster till don Juan
hon gjorde samma sak som sin bror trots att hon inte var en man

Hon la sig med kardinalen
och lotsarn och landsfiskalen
Med hertigen av Neapel
och hertigens lantkonstapel
Hon låg med en nordisk sjöman
han hette visst Axel Öhman
Och lordar och spanska grander
och Efraim Alexander

(...)

Donna Juanita, syster till don Juan
sitter i ett fönster och väntar på en man
Juan, ja han är hjälten, det har man alltid sagt
Donna Juanita, däremot, är värd förakt

Han är kärleksdrömmen som är drömd
berömd från var poet
Hon, en galen kvinna som blir glömd
fördömd till ensamhet

Hon sitter i ett fönster, hennes blick är död och tom
En dam ska tas, får aldrig tas, så lyder världens grymma dom
Stackars du, Juanita, ack den ende man
som kunde ge dig vad du vill ha, skulle väl va' din bror, don Juan

*”Mitt rykte ligger söndertrasat
bland mina underkjolar. Varför är
det alltid vi som får skulden?”*

Isabella

*”Jag kan bara inte tro det! Att det
skulle visa sig att hon bara var en
kvinna! Min Isabella!”*

Octavio

*”...Dona Graciela av Ulloa, har
en dotter, Anna. Hon är ung,
dygdig och vacker, vilket är hemgift
nog enligt min åsikt, så fråga inte efter
mer.”*

Kungen av Kastilien

*”Jag ska få en hustru från
Sevilla. Männen i denna stolta stad
är kända för sitt mod och sitt stiliga
utseende. Ingen tvekan om att de
föder upp bra kvinnor här också.”*

Octavio

4. KLASS

ur ordboken

Klass – grupp av medborgare vilka med hänsyn till börd, social ställning, grad av välstånd, försäkringsarbete eller utbildning ser sig som en enhet; samhällsklass

Makt – förmåga; (ngns) möjligheter (att göra åstadkomma, prestera ngt)

Don Juan lever i ett tydligt klassamhälle där adeln föds till rikedom och makt. Förutom att han är rik så har han ett nätverk av släktingar och vänner omkring sig, som hjälper honom ur de svårigheter han försätter sig i, och de brott han begår. Däremot är Don Juan helt klasslös när det gäller de kvinnor han förför och de män han lurar. Han gör ingen skillnad på en fattig fiskare och sin närmaste vän.

diskutera

Vad är ett klassamhälle? Lever vi i ett klassamhälle idag? I så fall, hur yttrar det sig?

Man brukar tala om maktmissbruk. Vad innebär det?

Kan man tala om ett klassamhälle ur ett manligt respektive kvinnligt perspektiv?

Nedan kan ni läsa ett utdrag ur boken *Att göra kön*. Där menar författarna att det är svårt att skilja på makt och ansvar.

Vad tycker ni? Är det en skillnad? Vad betyder makt för er?

”De som arbetar med frågor om hur kvinnor och män har det idag i Sverige eller i övriga världen, framhåller att makt handlar om att få vara subjekt i sitt eget liv. Man menar att den som har makt blir sedd som individ, med egen identitet och som ägare till sin egen sexualitet. Man menar också att makt är att ha möjlighet att vara med och påverka och att definiera sanningar, att kunna röra sig fritt och ha resurser till förfogande.

Ofta blandas ordet makt ihop med vad som egentligen mer är att betrakta som ansvar. Den som har ansvar står för ett slags garanti för att något blir gjort, kanske till och med för att det blir gjort på ett bra eller korrekt sätt. Kvinnor har ofta mer ansvar än makt.”

Ur *Att göra kön*. Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män av Ylva Elvin-Nowak och Heléne Thomssen

Kostymkisser, Don Juans sista dagar

*Låt oss hoppas att ni
inte blir genomskådad.”*

Catalina

*”Vad gör det? Min far
är riksmarskalk, konungens
överdomare.”*

Don Juan

5. ÅLDER

ur ordboken

Ålderdom – del av livet då man nått hög ålder**Ungdom** – det att vara ung vanl. mellan ca 15 och 30 år; i fråga om människa

Don Juans sista dagar utspelar sig under en tid och i ett samhälle där ungdomlig potens premieras och beundras. Det är de unga, vackra och rika människorna som har alla fördelar. Även när de gör fel hålls de om ryggen. Detta gäller framförallt de unga männen.

En person som är raka motsatsen till dessa människor är Don Juans kokerska och tjänarinna Catalina. Hon är medelålders, fattig och kvinna. Tre kriterier som står lågt i kurs. Men denna beskrivning rymmer en hel del kvaliteter. Catalina är klarsynt och har mycket livserfarenhet.

diskutera

Jämför med dagens debatt om åldersfixering. Där talar man ofta om fördelarna med att vara ung. Finns det också fördelar med att bli äldre? Hur är det att vara kvinna respektive man i olika åldrar?

*"Din enda synd är att du
är ung, Don Juan."*

Don Pedro

*"Lura mig inte att skratta, gamle man.
Jag har hela livet framför mig."*

Don Juan till Don Diego Tenorio

*"Herregud, ni är gammal nog
att vara min mor."*

Don Juan till Catalina

*"De gamle gråter alltid.
Det är det enda de har kvar."*

Don Juan om Don Diego Tenorio

6. LÄSTIPS

HEMSIDOR

tinyurl.com/4t6z4

Manliga nätverket
Manliga nätverket verkar för ett jämställt samhälle, för mänskliga förväntningar på pojkar och män, mot mäns våld och övergrepp

tinyurl.com/5fbeg

Mäns historia
Vad är en riktig karl
Vad anses manligt? Det är inte det samma som att vara man. För en man kan ju vara omanlig, eller hur? Så vad är då en "riktig karl"?

tinyurl.com/4eyax

Bestämmer man bättre i kostym?
(pdf om hur det står till med jämställdheten inom högskolevärlden)

www.jamstalldhet.nu

Materialet på hemsidan www.jamstalldhet.nu är ett svenskt producerat läromedel om jämställdhet, för högstadiet och gymnasiet. Det har finansierats med stöd från KK-stiftelsen.

BÖCKER

Amara, Fadela, *Varken hora eller kuvad*, Stockholm 2005.

Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Stockholm 2003.

Arrhenius, Sara, *En riktig kvinna. Om biologism och könsskillnad*, Stockholm 1999.

Backenberger, Barbro, *Det förkrympta kvinnoidealet*, Stockholm 1966.

Bergdahl Carlsson, Annica, *Hundra procent tjejer. Intervjuer med & om tonårstjejer*, Stockholm 2004.

Björk, Nina, *Under det rosa täcket. Om kvinnlighetens vara och feministiska strategier*, Stockholm 1996.

Elvin-Nowak, Ylva & Thomsson, Heléne, *Att göra kön. Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*, Stockholm 2003.

Gemzöe, Lena, *Feminism*, Stockholm 2004.

Holmberg, Carin, *Det kallas kärlek*, Göteborg 1993.

Jordahl, Anneli, *Klass – är du fin nog*, Stockholm 2004

Mendel-Enk, Stephan, *Med uppenbar känsla för stil – ett reportage om manlighet*, Stockholm 2004.

Näslund, Görel Kristina, *Lär känna psykopaten*, Stockholm 2004.

Thulin, Kristina & Östergren, Jenny, *Bimbobakslaget*, Stockholm 2000.

Wennstam, Katarina, *Flickan och skulden. En bok om samhällets syn på våldtäkt*, Stockholm 2002.

Wennstam, Katarina, *En riktig våldtäktsman. En bok om samhällets syn på våldtäkt*, Stockholm 2004.

BÖCKER OM DON JUAN

Ambjörnsson, Ronny, *Mansmyter: James Bond, Don Juan, Tarzan och andra grabbar*, 1999.

Byron Lord, *Don Juan*, 1857

Castaneda, Carlos, *Samtalen med Don Juan*, 1974.

Donnér, Jarl W, *Det var en gång på teatern...*, Lund 1989

Estreen, Per, *Vi går på operan: åtta populära operor (bl a Mozarts Don Juan)*, 1961.

Gyllensten, Lars, *I skuggan av Don Juan*, 1975

Gyllensten, Lars, *Skuggans återkomst eller Don Juan går igen*, 1985.

Hoffmann, E T A, *Don Juan och andra berättelser*, 1961

Lott, Tim, *The love secrets of Don Juan*, 2003

Molière (Jean Baptiste Poquelin), *Don Juan eller Stengästen*, 1665

Warner, Sylvia Townsend, *After the death of Don Juan*, 1938

Åkerhielm, Annie, *Don Juan Tenorio: drama i fyra akter*, 1909

(red.) *Franskt drama under klassicismens århundrade*, 1927

FILMER

Don Juan (Don Giovanni), 1979,
regi: Joseph Losey

tinyurl.com/4gu7a

Don Juan De Marco, 1995,
regi: Jeremy Leven

tinyurl.com/6gz14